

BIOLOGICKÁ PERSPEKTIVA

(BIOPSYCHICKÝ KONCEPT)

- důraz na souvislosti **vnějšího chování s vnitřními procesy lidského těla**
 - elektrické a chemické procesy, mozek a nervový systém
 - neurobiologické procesy jako podklad pro duševní činnost a chování

ČTYŘI PŘÍSTUPY UVNITŘ PERSPEKTIVY

- Behaviorální genetika
- Biochemie mozku
- Mozková anatomie
- Endokrinologie

BEHAVIORÁLNÍ GENETIKA

- Duševní choroba nebo *problémy v chování* jsou významně ovlivněny jedincovou dědičností
 - Snaha určit do jaké míry je chování ovlivněno geny či naopak prostředím
 - Kompromis – vrozené dispozice a vliv prostředí
 - studie deviantního chování – vztah genotypu XYY a agresivního chování
 - problém s nepřímým vlivem (více hormonu – mohutnější postava – model, že síla je nástrojem k úspěchu = násilné chování)
 - vliv genetické dysfunkce na agresivní chování – „Leschův-Nyhanův syndrom“
 - méně enzymů, nadměrné množství molekul purinů = agresivní chování
- (http://cs.wikipedia.org/wiki/Lesch-Nyhan%C5%AFv_syndrom)

BIOCHEMIE MOZKU

- Problémy v chování či duševní nemoc jako důsledek abnormálních biochemických reakcí v nervovém systému
- Neurotransmitery (*dopamin* - motivace, *serotonin* – úzkost, deprese, sklon k agresi, podrážděnost-málo světla)
- Farmakoterapie úzkosti, deprese, psychózy
- Vedlejší efekty – nemají vliv na každého, léčí symptom a nikoli příčinu

ANATOMIE MOZKU

- Problémy jsou ovlivněny abnormalitami v anatomii nebo struktuře mozku
- Dříve - *lobotomie*

ENDOKRINOLOGIE

- Duševní problémy či problémy v chování jsou ovlivněny hormonální nerovnováhou
- Nedostatek jódu (snížení IQ, endemický kretenismus)
- Pohlavní hormony – hypotézy o sexuálním chování
 - *testosteron* (u mužů i žen) bývá spojován s tendencí riskovat (v negativním i pozitivním slova smyslu)

„Je-li testosteron benzinem, který pohání mozek, serotonin snižuje rychlost a pomáhá držet kormidlo“ (Dobson dle Bendl 2011)

DVĚ „BIOPSYCHICKÉ“ HYPOTÉZY

- *teorie defektu*: porucha chování je následkem organického poškození
- *teorie retardace*: PCH je projevem nevyzrálosti v kognitivní, sociální a emocionální oblasti v důsledku opožděného vývoje CNS

Za poruchami chování se hledá organické poškození, choroba (poškození CNS, psychická porucha)

Materialistické přístupy ke zkoumání chování člověka prostřednictvím objektivní (změřitelných) faktů

PŘEDPOKLADY INTERVENCE

- rozpoznání biologických problémů
- rozpoznání a porozumění fyziologickým příčinám poškození
- pedagogická intervence jako *doplňk* léčebných opatření

LÉČBA

- Anxiolytika (úzkost, fobie - sedativa, zklidňující)
- Anti-depresiva (deprese, poruchy příjmu potravy)
- Anti-psychotika (schizofrenie)

LÉČBA – PŘÍKLAD ADHD

- Hyperaktivita, impulzivita, nepozornost
- Zkušenost se sociálním a vzdělávacím neúspěchem
- Pečlivé zhodnocení situace – informace ze školy, z domácího prostředí, pediatr, psychologické testy
- Ritalin – psychostimulancium - 60 – 90% reaguje
 - Někdy ztráta chuti k jídlu, poruchy spánku, při vysazení účinek pomine
- Nebiologická intervence – behaviorální a kognitivní metody
 - vytváření optimálního prostředí, individuální přístup, farmakoterapie, psychoterapie

LÉČBA – PŘÍKLAD AUTISMU

- Autismus je vnímán jako neurobiologická porucha, u níž má farmakoterapie zpravila malý efekt na hlavní symptomy
- Užitečné jsou zde naopak ne-biologické způsoby intervence
 - *strukturované učení*
 - *behaviorální techniky*

ČEMU VĚNOVAT POZORNOST

- Tendence k **redukcionistickému hledisku** a zjednodušenému pohledu na duševní choroby jako důsledek abnormálních biologických procesů
- Důraz na důležitost genetických příčin problémů spíše než prostředí
- Přirozenost x výchova
- Někdy jsou odstraněny symptomy, ale příčina zůstává

ČEMU VĚNOVAT POZORNOST

- Časté **vedlejší účinky**, které mohou negativně ovlivnit důsledky chování.
- V mnoha případech jsou **účinky příznivé** – odstranění halucinací a bludů u schizofrenie
- ADHD – ritalin

ČEMU VĚNOVAT POZORNOST

- Biologické či genetické dispozice nezbytně nevyklučují vliv ne-biologických faktorů (konflikt v rodině...)
- **Pedagog – neměl by se spokojit** s tím, že všechno chování je biologicky předurčeno a je proto nevyhnutelně fixované a nezměnitelné
- na druhou stranu, biologický přístup naznačuje, že pedagogické přístupy mají své limity
- I přes předpoklad biologického vlivu, bychom se neměli vzdávat pedagogické či psychologické intervence – viz ADHD (ritalin + behaviorální techniky)

ČEMU VĚNOVAT POZORNOST

Pro pedagoga a intervenci často nevýhodné, neboť

- perspektiva vymezuje hranice mezi zdravím a nemocí = dítě je tak zahrnuto do jedné z daných kategorií
- taková kategorizace (i redukce) vytváří omezující edukační rámec = je-li dítě v kategorii „postižený“, může to znamenat i bariéru v dosažení odpovídajícího vzdělání
- pozornost je věnována spíše tomu, co nefunguje, namísto tomu, na čem lze stavět – nejde o perspektivní přístup, nevymezuje příležitosti

POHYB JAKO OVLIVŇOVÁNÍ SKRZE *FYZIČNO*

- kinezioterapie
- relaxace (autogenní trénink, progresivní relaxace)
- psychomotorika
- psycho-gymnastika
- jóga
- atd.

KLÍČOVÉ ZDROJE

AYERS, H., CLARKE, D., MURRAY, A. Perspectives on Behaviour. A Practical Guide to Effective Interventions for Teachers. Oxon: David Fulton Publishers. 2000.

BENDL, S. Kázeňské problémy ve škole. Praha: Triton, 2011.

VOJTOVÁ, Věra. Inkluzivní vzdělávání žáků v riziku a s poruchami chování jako perspektiva kvality života v dospělosti. Brno: MuniPress, 2010, 332 s., ISBN 978-80-210-5159-1.

